

System emerytalny jako narzędzie redystrybucji - wprowadzenie do dyskusji

prof. dr hab. Bogusław Fiedor

dr. hab. Marek Kośny, prof. UEW

Współczesne systemy emerytalne są w istocie olbrzymimi mechanizmami redystrybucyjnymi. Dokonywana w ich ramach redystrybucja, tradycyjnie kojarzona jest z transferami międzypokoleniowymi. Niezależnie bowiem od sposobu ukształtowania systemu i zasad, na jakich jest on oparty, służy on przede wszystkim przeniesieniu dochodów (majątku) w czasie. To oczywiste (a jednocześnie kluczowe) oddziaływanie powoduje, że na dalszy plan schodzą zwykle inne, niemniej istotne aspekty. W ramach systemów emerytalnych dokonywane jest bowiem nie tylko przeniesienie dochodów w czasie, ale towarzyszy temu przesunięciu transfer dochodów pomiędzy różnymi grupami społecznymi. Wskazać można wiele obszarów takiego oddziaływania. Najszerzej dyskutowany jest sposób traktowania w systemach emerytalnych kobiet i mężczyzn, a w szczególności kwestie ujednolicania tablic trwania życia, przeciętnej długości życia czy zróżnicowania wieku emerytalnego. Analogicznych obszarów jest jednak więcej. Pytania o faktyczny zakres redystrybucji powstają na przykład w kontekście poziomu wykształcenia. Efekty procesu edukacji, finansowanego zasadniczo ze środków publicznych, mają bowiem wpływ na wynagrodzenia (a więc i zgromadzony kapitał), ale także przeciętny czas trwania życia. Prowadzą więc do efektywnego zróżnicowania poziomu całkowitych świadczeń uzyskiwanych z systemu emerytalnego. Równie interesujący jest wpływ poziomu zrealizowanej dzietności. Wychowywanie dzieci (zwłaszcza w wypadku rodzin wielodzietnych, ale nie tylko) wiąże się bardzo często ze spowolnieniem kariery zawodowej przynajmniej jednego z rodziców, a tym samym niższymi dochodami uzyskiwanymi w cyklu życia i przeciętnie niższymi świadczeniami emerytalnymi. Tymczasem dzieci wychowane w tych rodzinach determinować będą przyszłą sytuację ekonomiczną społeczeństwa jako całości, od której zależeć będzie możliwość finansowania świadczeń wszystkich obywateli, także osób bezdzietnych.

Dlatego podczas seminarium chcielibyśmy odejść nieco od tradycyjnego kontekstu, w jakim analizowana jest zwykle problematyka zabezpieczenia emerytalnego i podjąć próbę dyskusji na tematy związane z redystrybucją, jaka dokonuje się poprzez system emerytalny. W szczególności chcemy poprosić panelistów o próbę odpowiedzi na następujące pytania:

1. Czy można wskazać grupy beneficjentów - w relacji do innych uczestników - obecnego ukształtowania systemu emerytalnego? Jeśli tak, jakie to są grupy i ile zyskują?
2. Czy należy dążyć do sprawiedliwości systemu emerytalnego, rozumianej jako neutralność redystrybucyjna? Jeśli tak, co należałoby zmienić? Jak powinien wyglądać pożądany system?
3. Jak należałoby ocenić obecne reguły emerytalne, obowiązujące w Polsce? Co należałoby zmodyfikować i w jakim kierunku?
4. Czy w dalszej perspektywie czasowej potrzebna i możliwa jest głębsza zmiana obecnego systemu (np. w kierunku systemu repartycyjno-kapitałowego z gwarantowaną emeryturą państwową, czy dużym udziałem prywatnych ubezpieczeń emerytalnych).

Zapraszamy do dyskusji!